

TALÁLKOZÁS A RÉGI VÁROSSAL

Nem tudom, ki hogy van vele, de én akkora emléktársollyal érkeztem Zentára, hogy alig győztem kipakolni. Csak úgy adagokban szedegettem elő emlékeimet, amelyek tartalma könyveimben, írásaimban úgyszólván már jórészt. S annak a kisdíáknak közvetlen kérdésére, hogy járt-e Zentán a Bige Jóska, azt kellett mondanom: bizony járt fiam, sőt talán itt kelt szárnyra végérvényesen!

Azóta harminc esztendő telt el és az már maga is tiszteletreméltó teljesítmény, hogy az ember harminc év múlva még mindig életben van. Benne van a haladó orvostudomány szüntelen dicsérete is. Harminc év olyan nagy idő, hogy annyi sok év alatt a villám is becsaphat az emberbe.

Elevenen visszatérve a kedves tiszaparti városkába, úgynevezett emléksétákat rendeztem előbb. Megbámultam egy-egy házat, egy régi-régi fát, döfködtem az aszfaltot, régi kocsmák mellett húztam el... ahogy az ember keres valámit, de már maga sem tudja pontosan, hogy mit, — önmagát nyilván, harminc év előtti énjét. Szép lányok szemében az anyjuk mosolyát kerestem, és olyan szépen tudnak fájni azok a régi dolgok.

Valaki itt az írotáborban Edgar Allan Poe Hollóját idézte, azzal a felejthetetlen „Soha már”-ral, azzal az életmérleggel, amelyet mindenki felállíthat a költő nyomán. A kopogócsőrű hírnök szinte zsákból önti az immár elérhetetlent, akárhogy felesel a poéta önmagával, a vakvégzet hollója annál gúnyosabb hogy: Soha már!

Nagyon régi dolgokra emlékszem én itt — hajaj emberek! Igaz, az öreg Stevan Sremacna nem emlékszem, az mégis korábban volt, (a zentai csatára sem, az még korábban volt), de már a megboldogult Novoszel Andorra, arra emlékszem — íróember volt, állítsunk neki kegyelettel emléket, a most itt táborozó írónemzedék; író volt és haladó ember, nagyon tehetséges, az úgynevezett „tárcanovellában” erőset adott. Persze, az emlékezés ködfátylán keresztül ma már megengedhetjük vele kapcsolatban a mosolyt

is. Hisz annyi jóízű írást adott és annyiszor megnevettetett bennünket, kortársait. Volt egy rövid novellája „Péterke gatyát kap” ... ragyogó kis írás volt, mégis elhalászták előle a pályadíjat, mármint Novoszel elől, aki pedig éppen ezzel az írással vett részt a pályázaton. És akkor született meg a szellemes mondás, hogy „Péterke gatyát kap ... de pályadíjat nem!”

Aztán Csányi Endrere ki emlékszik? Neki is állítsunk emléket, furcsa vádzeseni volt, ugyanakkor tudós tanár ember ... a kettőnek valami furcsa keveréke. S nem fért sehogy abba a kispolgári világba... Baudelaire-t álmódott itt, Baudelaire-ről írt könyvet, s a kötet még ma is becsületére válik irodalmunknak.

Thurzó Lajos is zentai volt — jól tudjuk — az ő helyét már kimértük irodalmunkban; most hogy itt táborozunk szülővárosában, mint hajdani társunkról és barátunkról emlékezünk meg róla, akit korán ragadott el a halál.

A bánat persze ne legyen úrrá soha az emberen: Szurkál, nem mondom, de úgy vagyunk faragva, hogy a könnyeset és bánatosat könnyen magunk mögött hagyjuk. S ez így is van rendjén!

Markolva a régi emlékek között, játszadozva velük, mint a gyerek a homokszemekkel, hadd mondjam el ezt is: a dolgok úgy vannak, hogy egymást szorítgatják ki. Itt van nevezetesen a régi Vass-vendéglő, a Petkov vendéglő... mind a kettő ülésterem, ifjúsági otthon — örömmel üdvözlöm őket új változatukban! Ám azért a vendéglőipar sem maradt adós a maga kis tördöféseivel. Például a hajdani Únió-nyomda — ott a posta mellett — olyan formás kis halcsárdává izmosodott, hogy öröm! Pedig hátsó termeiben — ott a hajdani szedőszobán túl — volt az én hajdani szerkesztőségem, a Zentai Friss Újságé, amelynek hasábjain annyi vezércikket és... hirdetést fogalmaztam meg. Vezércikket a tiszai ármentesítés legújabb problémáiról és hirdetést arról, hogy Köblöckj János háza és két kápa szőlője a Mákosban szabadkézből eladó. Szóval velem pont a fordítottja történt meg annak, ami Arany Jánossal, ő így énekelt:

*Ez a szoba, hol én most
Tillárom haj!
Pusztítom a papirost
Tillárom haj!
Se nem csapszék, se nem bolt,
Csizmadia műhely volt
Tillárom haj!*

Nálam meg halcsárdá lett a hely, ahol a papirost pusztítottam. Nálam a csapos énekli hogy „ez a szoba, ahol, most, zavargatják a csapot, se nem csapszék se nem bolt... szerkesztési szoba volt. (Kívánom neki. —

vagyis a csaposnak — hogy az új törvény alaposan üstökön ragadja, főleg az a passzus, amelyik előírja, hogy a bort elsősorban és kizárólag szőlőből kell készíteni!)

Ó régi emlékek! Amikor még az Andruskó gyerek — most már főművezető, sőt direktor talán — alacsony termete miatt kövel célózgatta Árpád-utcai lakásom ablakát, hogy adjam már ki (hajnali öt órakor) az aznapi szám kéziratait... a kézirat pedig nem volt meg, hajaj! Mondom, nincs különbség az ember tarsolyában a szomorúság meg az öröm és vídamság között, együtt gyömöszölték be őket az évek — s három évtized alatt annyi sok minden került bele. Az utcasarkon mintha most is megállítana Boschán doktor, maga is irodalmár és felemelt újjal faggatna további terveimről! Vagy: engedjék meg, hogy rövid emléket állítsak Víg Lajosnak, a tanárnak és újságírónak. Tollforgató volt, annak szüntelen hirdetője, hogy „Dehogy halt meg Pétőfi a segesvári csatában!”, S hadd mondjam el azt a nevezetes csókai kirándulást — akkor még megvolt a Tisza-híd (úgy hallom rövidesen újból felépítik) — szóval betértünk ott Csókán egy vendéglőbe és egy Mahomet nagy ember fogadott bennünket nagy szeretettel. A kocsmáros. Mondja aztán Lajos: te jól megnézd magadnak ezt az embert, nevezetes ember ő, egyike azon keveseknek, akít én sokévi tanári pályámon elbuktattam!

Még gondoltam, talán haragszik rá, a tanárra, mert elbuktatta. Pedig dehogy haragudott! Ölelgette Víg Lajost és mondogatta, inkább hálás neki. Mert lám itt háza van, kis szőlője, jólmenő vendéglője meg felesége... de ki tudja mi lett volna belőle, ha ottmarad a városban?

Megkérdeztem: aztán miért buktattad meg?

— Mert két „kával” írta a király szót! De azt is úgy, hogy az első kisbetű volt, a második pedig nagy! Meglátta az igazgató a dolgot — s kész volt, el kellett buktatnom!

Igen, vele történt meg az alábbi dolog is. Víg Lajossal.

Gondoljanak el egy fagyos, téli éjszakát. Akkoriban még gyorsvonat is járt erre, a Szimplon. A hídon át jött a gyors, Románia felől és egy csomó ember gubbasztott a Royálban, várták van-e hír a vonatról. Mert hófúvás volt és erősen késett. Negyven perc, hatvan perc... ilyen hírek jártak és kétséges volt, érdemes-e egyáltalában kimenni ma éjszaka az állomásra.

Telefonon ostromoltuk a vasútállomást, s a vasutas egyre idegesebben válaszolt a kérdésekre. Végül is azt mondta: hagyjuk őt békében, aki kíváncsi a vonatra, jöjjön ki az állomásra.

És akkor lépett be a kávéházba Víg Lajos.

— Na mi az, gyerekek?

Megmondtuk neki, nem merünk telefonálni. Mert goromba a vasutas. Micsoda? — Majd ő elintézi!

Odament a készülékhez és halljuk:

— Halló, itt a polgármester beszél. Mennyit késik a Szimplon?

— Százhusz percet — mondta tisztelettel a vasutas.

Ezzel vége is lenne a történetnek, ugye? Csak az a baj, hogy valamivel éjfél után megszólalt a polgármester lakásán a telefon és a vasutas tisztelettel jelentette, hogy husz perc múlva itt a Szimplon. A polgármester pedig sokáig törte a fejét, miért jelentette neki a forgalmista éjnek idején, hogy bár késik a gyors, husz perc múlva mégis itt lesz... amikor neki eszeágában sem volt utazni!

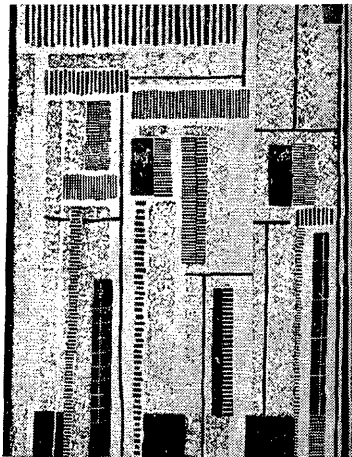
*

A tegnapról beszéltem ugye, a régi városról... önök meg a mára kíváncsiak, a szépülő erősödő Zentára. Hát majd elmondják a fiatalabbak! Én csak annyit, hogy innen a táborból rövid „szabadságon” jártam otthon. Egy régi vasutasismerősöm mondta aztán az állomáson:

— Irják meg azt az áramszünetet, hogy legyen vége egyszer! Hisz olyan bűdös a ruhám a petróleumtól, hogy nem merek már az asszony mellé bújni!

Hát én megírtam. Hogy illetékes helyen-e, nem tudom.

Zenta, 1957. augusztusában.

SPACAL Lojze (Olaszország):
Régi házak (fametszet)